

original.

M. 10535: 1-53.

Thane
Thyths hvd.
Fru Alstad
inlämn. 1943.

Uppt. av Olof Christoffersson
Fru Alstad
f. 1869 i Fru Alstad.

Jordbruksmetoder och utsäden.	s. 1
Märkesdagar ang. väderleken m. m.	s. 3.
Lågille.	s. 9.
Höstagille.	s. 23, 31.
Råg- och klöverhästen.	s. 19.
Listan noken.	s. 24.
Prästens tiowde.	s. 26.
Korn, havre, ärtor o. vicker.	s. 21.
Lohatten.	s. 27
Den gamla höstarisan.	s. 30.
Listan lasset.	s. 30.
Potatis o. potfrukter.	s. 9, 33.
Skördemaskiner.	s. 34
Ärts sädespriser förlutses.	s. 35
Kunna se om ärts gröda ger något i skäppan.	s. 36
Thämlhistorien om en dör hallänning.	s. 37
Välföljd på 1870-80 talen.	s. 38
Om li av.	s. 39
" stall.	s. 51.

Jordbruksmetader och uträden.

A lantmätarekontoret i Malmö finnes det över
 Önie och Skyppts härader lantmätarehandlingar
 från 1660-61 i vilka det omtalas att jorden låg
 i tre gårdar med var ett uträde ^{laga} utsett i skapen
 för varje ^{frist appl.} de vidare delen 80: S. K. Om
 västra Ahlsted der jordens godhet beskrives sålunda
 "Fredings Träde mull och behör jords skog till
 skiorsta och Brännemark Nödtonftigds."

Som härads nyas brukades jorden på 1660 talet
 i Skyppts härad i beskiptesbruk med ett skifte
 som årligen låg i sålsbete och ett skifte i råg eller
 vinteruträde och ett i korn och havre.

Detto brukningssätt som nog varat i århundraden
^{jo artusunder} och ^{kunne} ännu länge. Det heter sålunda i en lantmätare
 handling ^{nr 1721} om nr 8, 12, 13, 14 Fru Ahlsted "Åkern är i 3
 Wänger belägen som kallas Høge wängen, wästan wängen
^{2:de} ~~och~~ norrewäng af hvilka 2 årligen sås og den 3:je
~~utskiftas~~ ligger i hugl till creaturs mulbete. --

-- Flera omständigheter finnes intet om föreskrif-
 ne kunnat at upteckna, utan åker og ång äro i
 fullkomligt bruk, og stå intet till at förbättras eller

2) Luthwidga, mer än som i underrättande. Caution
infördt är."

Som av ovannämnda synas ansågs på jorden redan på
1720 talet vara så pass odlad och god så att inga
förbättringar kunde göras inom Fru Ahlstedts
socken. Liknande omtalas från alla socknar i
häradets gamla katta handlingar.

Hur pass odlad jorden var på 1720 talet är ju
ej gadt att veta, men att det var så värt mycket
är ju nog tydligt ty så sent som levande i
min ungdom omtalade att det och det fältet
låg i ^{fältsmark} fältsmark och översädd med stora
stenar och "görne" och hasselbuckar där det
nu är den bästa åkerjorden på t. o. m. sydväst
och väster om nuvarande Ahlstedtsgården låg i
de dagar i fältad och färbete och det s. R. färb-
husehuset är ner rivet för blott ett ³⁰ tjugo-tal år
sedan och färbhuset har jag talat med många
gångar.

I Fru Ahlstedts kyrkebok omtalas en hel
del adelskammare under åren 1709-19

3) Att det var i de tidiga ^{var} ~~vara~~ så mycket oöf-
förel är ju ej att undra på ty det var ju ej så lätt
att med den tidens åkerbruk ~~redskap~~ uppräda
jorden var ju ej så lätt ty de gingo ju mycket tungt
och fodrade därför en ganska stor dragstyrka vilket
ej alla kunde åstadkomma. Efter enskiftet lades jorden
i flera skift och det dröjde ej länge för än den brukades i hvar skiftet
av vilka blott ett är riktigt
lägt träde. På återhåsten när sädesstubben var avbetad
uppkördes den lätt med plog vilket kallades att
"skne" den fick sedan ligga oöfverad under
vintern för att frysa och myllas.

Under Luse'dag och fuldagarne skulle man ju giva
något akt ty drav kunde man förutse kommande väder
lek. ~~De gamla gjorde under de dagarne märken med~~
~~bräda på hjulken över stugubordet~~ ^{välk} ~~omtalades allmänt~~
~~för att de gamla brukat. Om det till t. ex. kom~~
~~rim frost före jul så skulle regnet ett välkom-~~
~~met regn komma likom många dagar före jul näst-~~
~~kommande år. Ordtalet säger vidare "Luse-~~
~~länge natt, får de stubben en hatt (rim frost~~
~~på sädesstubben) so ter vintern fatt." eller "der~~
~~Andreas lägger sin hatt (om det nu är andreas dagar)~~
~~der ligger den till froenatt."~~

4/ Snöade det den 13 februari - Agabus - säger man att
vintern eget "agerlitt" och blir långvarig ^{men} blev det
rask och blit väder kunde man vänta på ^{vintern och} tidig vår, att
"Petter Rattked" - den 22 februari - var en märkelig dag
ty ver det blit da' sade man att Petter Rattked
en varm sten ^{deri} i vatten och sedan så löste det liko
mycket underifrån som ~~trän~~ ^{trän}. Ver det deremot vinter
och snö den dagen kunde det hända att det varade till

Freddagen } Om skaten som började bygga sitt bo själva julen
dagen byggd högt upp i taket av trä och väntade
hän en vät och dröppig sommar, men byggde han nura i bland 3 revar.

ne ville } Mars månad var ju en bemärkelse månad ty den
han hava } fört mars så skulle alla gamla "kärningar och gamla"
skytte för } fört i månaden
dit starka } och blev det da' soligt och vackert sådes det att F
solikenet }
han var }
tade. }
"nu kommer ~~kor~~ ^{Man} me sitt länge-röde skägg OX loker
sina barn udom vägg" och ~~derför~~ ^{Man} kunde ~~den~~ ^{derför} se
i månaden vänta bält och fullt väder och derför sådes det
"Sien kommer Göja me sin stö slyja och kor sina barn tant
vija-väja".
ingom vägg. "Skinner solen klart jusef dagen den 19 mars vadder det
ett fruktbart år."

Drupa taket ~~to~~ ^{to} kyrda
Tisdag - Tisdagen efter
fastlagsröda - ~~trän~~
det lov och grat
till valborgsmässodag.

Veipau'k. Lärkan började ju att yngla i mars månad och så
långt före ~~hög~~ fredagen hon ynglet så långt efter skulle
hon tuga. Veipau'k kom ju kommer ju i bland fört i månaden
och börjar skraka sitt tjivi, tjivi, = (Gjiven, Gjiven) men det
skulle hon inte göra ty derför blir vår herre arg och låter
henne under gå en eftervinterknäpp som ibland är så svår

När man var kommen in i öppet och solen i sin vermt
och sin ~~lilla~~ lilla kungs fågel med sitt blissode huvud
var åter kommen och under glatt kvitter under skatte
trä och barkar. Ja han är så rädd för att ute i det
fria flyga ner och rätta sig på en huvud eller frägar
i fall man står ~~öfver~~ vilket han gjort flera gånger
på mig. När denna lilla kungs fågel, vilket förvarnade
sitt namn med att flyga högt upp till himlen av alla
öfriga fåglar på så vis att han rätte sig på örnen
rygg och så han inte kunde flyga några flägar upp över
örnen och så blev han kung bland fåglarne i Serizze.
När denna märkelige fågel kommet började ackisa

^{6a}
 bonden kanna en viss längtan att komma ut på
 åkern och börja värbruket. Ingen vill bli den
 sista, men jorden skulle likväl vara så pass upptör-
 kad så den redde sig väl utan att klippa ty
 var den ej tyvärr blev det en tistel för varje
 häfte fjät som jorden ättades med.

Ändligen var jorden så upptörkad att värbru-
 ket utan olägenhet kunde börja men innan
 dess skulle det iaktas vissa försiktigheter. Så
 t. ex skulle åkerbruksredskapen försämnas
 Säron jag berättat här som af Per Persson från Häl-
 försäkr. a' i Hällefors
 stad.

7/ Det fönta man hade att göra var att i jorden
 alla vattenfärer samt sedan över havra skrenaden
 så att ^{vintervätskan kunde bibehållas och} torkan slog i jorden. När detta var färdigt
 börjades man att plöja till årtor vilket ej gjordes något
 om jorden nu var litet fuktig. De sådes i plöjnad
 och harvades ner. Man börde likväl ej fönta
 sädden i skorpionstrecken ty då blevo årtorna hård
 kokta så de gingo ej sönder. Sådes de deremot under
 vattenmannens eller fiskernas strecken (när manen löp genom fiskarna) ty då
 blevo de lätt kokta och goda åt minstone om de koktes i
 nyukt vatten. Sådes de i när blev det rikligt med
 kärna men var det i ny så bara växt och blommade
 de hela sommaren utan att sätta frukt. ^{eller kärnorna} (castr. p. 10. 11)

Havren såddes när korhårssträdet blommade
 eller okra när "hårsvippen" (ärlorna) kommo.

Kornets sätningstid var inne då päronträdet stod i blom
 och den dag man börjades att så korn skulle man ha
 äggkakor till middag. ~~Pöns och betor fick man~~
 ej ätra för de de dag den 27 maj. Potatisen skulle
 sättas i nedan och tvillingstrecken så blev
 det godt om rotknälar.

Havren utsäddes på den harvade skrenaden och
 drofs ner med årder samt till harvades sedan
 så det blev fint. Kornsäden var mera noga

Man var
 i allmän-
 het rädd att
 så för tidigt
 så att sådessa
 braderna
 skulle kun-
 na skadas
 av ishel-
 gones in-
 mer dugg
 mellan
 den 10. 11
 maj.

8

då gjordes det mera vid jond ty den skulle då
 först tväras med ärdar och tillharnas var vid man
 måste löpa vart annat dragom jonden var jeim annars
 skulle man gå upp förbarka och föra i spring med harven
 nedförbarka. Sedan nu jonden legat och dragt must
 en åtta dagar uträddes kornet för hand som alltid i
 gamla dagar och plög drofs sedan mer med små gemna
 färar med ärdet. Lades ej färarna lika och jeimbreda sådes
 det att man "mångfärade" eller "en färed" vilket var dåligt arbete

När jonden var tvärad måste det först uppköras
 såfärer till sanningmannens s. k. såkakt annars
 som voro åtta stycken breda till två såkakt
 sådde han efter ryarna. Sedan togs i en aflång
 stång s. k. "sälöv" som var gjord av kängkalum och
 piletraspånar med brädebotten. Denne
 korg hängdes över axlarna i sanningmen och
 sanningmannen sådde nu uträden med dels ena
 handen då han till varje sida framåt uppkastade i
 väl
 gemut spridda handfulla säd på samma gång han
 trampade fram foten vid de ibilda ridornar. Skulle
 större fält såst utkastades säden med båda händer
 na i takt med var sin fot vilket skulle gå i
 en gemn gång fram ^{en} ^{Jesus namn} ^{andem} till den andra,
 Sanningmannen började tidigt på morgnen i bland re-
 dan före fyra att uträ vad som skulle nerplöjas
 för dagen. I de flesta ställen sådde bonden själv sin säd
 och drängarne plöjde och harvade ner luntamarna.

*
 I gamla dagar var det vanligt att man följde den gamla
 rituelle på skulle pålefrun lögvas märe på det såddu med
 kastan uppat åta den över på en jondstads ej utan
 Hans helvethen segers att hans fader och sara handledaren seken
 de om vad de skulle i gamla tidor.

9

Potatisen sattes när det andra var tillräddt och den
borde ~~plättas~~ under det nedandit och sedan ~~man~~
läp i tvillingarnas stjärnbild ty så blev det mest
med rotknälar. Fällmönket skulle alla växtor
som man önskade att rotas utbeteleung planteras
i nedandit och där man önskade ovanjords växt
planteras eller såss under nyet.

Den dag

eller man fick tillräddt skulle det vanttes stäke-
kor till "lillemidda". De voro bakade av ägg,
potatis och vete mjöl och mjölk på "stenkege-
pannegärnet". Sedan man så fick "stenc-
agern" (pluckatsten) och bronsat, vilket i all-
mänhet ej blev för än iader var uppkomman,
skulle man have riktet sågille.

Sågillet bestod av fisk och grät och
när man ätit sig riktet mätt så skulle
man sova s. k. "vårdyngs" hela efter-
middag och var fri från allt arbete under
tagandes dessa kreatur. Var det ej så man
kunde så "grave" fisk från egna torr eller
mergelgrave fick man köpt länge fisk med
senast, smördeppa och potatis. Männor som
till aft värbruket fick naturligtvis också brän-
vin mm ej så de blevo runiga.

+ i Skänke
folkman
står att
det skall
sagas
efter såka
korna
vilket
är fel
tryckt
ty sågill
det var
ej den
dag

10) Sedan nu attening var undan släkt med sänade
 började man önska sig "grönvår" så att all
 äring skulle kunna bli god. Man tog der för tydon
 av varje hantel till ex. "April snö ~~och~~
^{ej gödnings utan det betydde ett gott år så att bärna skaf bli feta.}
~~men~~ fåre ja" (~~fast~~). April var ^{och} torr och
 maj våt och kall fylles bondens lador all. "Hven
 sades dit om ru (råg) harven råk (i september)
 och korn harven dröp (i maj) då blev grödan
 som äldre bäst. Den första maj skulle regnen vara
 så hög så att den "dölde" (dölde) en kråka då blev
 dit ett godt år. Och om Erik gav ~~en~~ gav Olaf
 Raka eller om man midnattsdagen kunde
 plaska mogna jordbär fick man äta nykrä-
 Raka Olsmässodagen.

Trefaldighetsdagen - högsöndagen - kunde man
 se ^{hur} ~~om~~ sommaren blev ~~som~~ Var det vackert sol-
 skin och lungt blev det en varm och torr sommar
 Omväxlade deremot ^{regn} och solken blev
 dit ett godt grödaår.

Sommararbetet ~~Att~~ Så snart våren var
 afslutat började ju sommararbetet. Det första var ju
 då att se uppräntat alla dikundinnan jordur blev allt
 för torr och hård. Den uppräntade jordur utgein.

(med en s. k. mulldaff dragm af två hästar
 11) nades på åkerid. Man drägle likväl i det hängsl med
 upptagningen av trädes ^{åker} ty der på skulle ju ha de fär-
 svin och gått hava sin föda under försonnaren under
 tiden man lagade husen och tog torv för vinterbeho-
 vet. Så snart dessa arbeten voro under ståka-
 sattes den stora trädfloren med sina många dragare
 igång på trädes åker och ju torrare man fick den
 upp i salheten till tonkning ju bättre. Sedan
 (och tvärts med ert och ert harvatsamt)
 han harvats) ~~och tvärts~~ åktid det gödsel på den-
 samma i juli månad med s. k. "gompakärror".
 Gödseln verplöjdes dag efter dag som den utåktas
 samt harvades och vältades varefter den lagades
 hästen.

12/ Så snart hösten var överstuden började man
att plöja träden för vårsådden vilken utsåddes på den
femhundraåriga jorden och sedan närvarade. Rågen
(eller när fröja hette) ~~den uttina spinntrådar från himmelen i form av spindelväv~~
skulle tas mellan den 7-17 september. Den som y
fick avrådd ^{nu råge} att vara en ~~teggare~~ ^{dagstare}
och efter middag ^{och begravnad} "mycket"
^{det ansågs som ett gott tecken om "ruksfren" betydde att jorden var torr}
Så snart rågen var tillhållen skulle alla
alla nödiga ställen uppköras A. R. vattusfärer
var ett dagsvattus under vintern skulle kunna
avriina. Dessa färar uppkördes med ett van-
ligt arde i ^{å vers} ~~välkta~~ havud man satt en reiskvest
på trären före året so öron vilken skulle ge
ut vattusfärens kantar så ~~de~~ ej bli va högre
än jorden. Efter åt mätte man ju ut med skyf-
fel för att räpna så att man kunde få apprensat alla
vattusfärens komniger ty detta var en mycket viktig
sak i gamla dagar med vattusfärens. var råge och vte
fältet skrytet klatige mätte dessa bönder stas med träbåller.
Sedan ställe åkrerna voro vederbörligen avbetad
så att intet mera återstod för kreaturen började
hastskredaden höstplöjningen som kallades
för att ~~stet~~ skrea "skre".

* Kallades
Föras
höstvår

svemal
var det
lika
bra
om
var
harfom
"dröj"
(blev värt
någon
gång)

14)
Såmaskiner kommer senare i bruk.
deraf såst frösånnings^{maskiner} (varaf de
första ^{år 1880} trycktes på en brö, men döggs
litet väl ut af en häst. Senare
blevo de trähjulsiga. Redan i slutet af 1880
talit började det bland ^{laga} större bönderna att
så såden med bredsånningsmaskiner.
De allmänna varo Hasselbåserps
bredsånningsmaskin vilken hade
större förtröendet och är här och
var ännu kvar till frösånningsen.

Radsånningsmaskinerna
kom först i bruk på början af 1900
talit, den första gång såg så en
sådan var år 1881 då de ködes
och sådes med en såden på gamla
Lind holmen. De voro inte mindre
än fyra man. En köde bitarna. Två
grinje och styrt var in halfru och
en efter såg bitarna.

För tyckte det var ett förfärligt besvär
med en såden maskin.

Då bredsånningsmaskinerna börja
de att komma ut, gjorde de bönderna
inte hade sådan mycket nars att den som köpt
min de hoppade själva efter en några år.

Land and sea (8¹/₃) Phoebe (8²/₃)
 and the other birds were
 not yet there at present.

1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334
 2335
 2336
 2337
 2338
 2339
 2340
 2341
 2342

Handwritten text on a piece of paper with a faint background pattern. The text is written in a cursive script and appears to be a letter or a note. The visible text includes:

Handwritten text on a piece of paper with a faint background pattern. The text is written in a cursive script and appears to be a letter or a note. The visible text includes:

Handwritten text on a piece of paper with a faint background pattern. The text is written in a cursive script and appears to be a letter or a note. The visible text includes:

[illegible]

2) Ledonen var ju ett av de viktigaste handverktygen under häst arbetet sedan den utträngd handskäran vilken levat används.

Handskäran har ju varit det äldsta hästarbets handverktyget. Man finner t. ex. flera sådana i jorder här på orterna från såväl sten och brons åldern. Här i skåne har ju likväl ej funnits mera än själva skärarne ty dess skapt har ju varit försmultnat. Handskäran ^{sten, brons och} har nog fört levt var nog under hela järnåldern det ena redskapsverktyget och har fört levt in till närmodern tid så att jag talat med personer vilka i sin ungdom begagnat sådana - av jern naturligtvis - till att skära rept med. De sjung också i rapprelvisor. ^{omtalar längre fram.}

Ledonen var ju en viktig uppfinning som handskäran men den är ju ett intet mot nutidens hjul ^{eller det nyaste hugg vilk redskaps skanda i stället på samma gång} bindare. En god ledon skulle ha varit särskild mätt till varje person. D. t. ex. skulle dess båda lemmar ha ett mellanrum av egaren axelbred och från nedra knaggen till lian skulle ej vara vare sig längre eller kortare än de egaren satte till lian under armen så skulle han kunnat hålla ordentligt på hägra lekknaggen. Dessutom fick lemmarna ej vara sig stå över eller under sig och med en viss lutning svänga sig mot jorden. Så att den ej "dippade med muden" eller pekade uppåt.

De s. k. "bälafne" vilka begagnades vid vår =

sådd huggningen fingo g. vara sig för lång, eller

korta. På läckkastets framsida var det spikat ett par läckskålor var
 strykpånen fälles. I läckkastet fanns ofta en liten lada med lock som var
 nägot mörre att stryka på strykpånen och därefter broddas flis som ströck på
 strykpånen som ströket i en lomma, personerna hade någon vädde slungad med sig ut
 vilken höden var ju den första för året och verk-
 ställes så snart de voro i blom. Se snart de voro och
 något torra måste de tjäcks med vorna vändes med tjäver
 och om ett par dagar sammankattas i strängar och sedan
 "hyppas" i små runda s. k. "hyppor" av vilka det blev ett stort
 las av en 8-10 stycken som följde iaktas sedem de ställt en tid.

4a/ Råghösten var inne när (vilket
 När rågen började att gämma) strykpånen nog
 den nog, men det kom aldrig ifråga att den
 huggt för in den var riktigt fullmatad och
 mogen. De gamla resonerade som så om
 de högg den för fort blev det bara skal och
 ingen kärna. För att prova när den var
 mogen tog man en av sin hatt och gick
 in bland rågen och slog hatten som han höll
 fast med högra handen runt bland rågen
 Händet det då att han fick minst tre härlig
 nya kärnor i hatten så var det tid att lägga
 efter to rucen. Han fick många ej säga
 mogna nu ty det var mestiskt för milt
 års gröda.

46

25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12
 Den 29 ~~kommer~~ Olaf den Heliga, vilken är ett bekant
 Skänkt affar helgon, med sin ysa med vilken
 mycket vilhelmske bedrivs. ~~genom om St. Olafs af~~
~~farkärla~~. St: Olaf med ~~for~~ också a' runstap
 var en således ~~stap~~ och nu är det liksom att ~~förstå~~ att
 börja ~~så~~ råghårningen för att sedan ~~äro~~ förstå
 om en annan ~~slapv~~ ~~av~~ ~~plegen~~ "a' ~~hög~~ ~~kar~~
 många ~~slapv~~ ~~och~~ ~~plegen~~ ~~de~~ att råghårningen ~~kan~~ ~~steja~~
 ne ~~kan~~ ~~steja~~ ~~om~~ ~~krig~~. ikring"

Men innan man åter tager till sådes skär-
 ningar och träskningen påminnas vi ut
 av St: Olaf om en offerfäst i den s. k.
 Ols krogen eller ^{wickan} ~~vickan~~ före St: Olafs dag

så att vi ej komma att vänta då. För att und-
 vika detta måste ett lam hälet "världen" skak-
 tas till råghårningen ~~och~~ råghårningen F.
 vilket också allmunt ~~var~~ brukligt när råghårningen ¹⁸⁸⁰ ~~ställd~~
 hand. Såvitt gäller det alltid lam soppa till middag
 långfisk till middag och risgrät till kväll. De
 som blott voro med på råghått arbetet fortjenade der för
 ej ha tillfälle utom då måste de ytterligare vara med på två
 dagars värnsådskatt arbete.

Y' alsmåssverson hade ~~de~~ alla varit om sål man
 om de då till råghått arligen offerade ett lam ~~ha~~ ~~håll~~

Ett gammal
 malrin
 varom de
 påminnas
 att riktetef-
 se med som
 fästlyder:
 "Kom med din rågh!
 Kom sådes larm, ~~här~~ ~~ihå~~
 gläd dig, när du får
 så den väst,
 och ser att du
 har mycket
 mer"
 berättat
 av
 Nils
 Hans
 F. H.

allt vad bröto, men man kunde därför ej säga och göra
 gilla de under denna tid. Ett gammalt min som jag
 i ungdomen kunde utav de gamla lydde!

"Terozemasse Ole tänkte mig fäste,
 Men ja stajtede en masse (att klagga)
 Och hindrade honom att tabbe. "(=traska=?)

1 Rågbrödet var ju den viktigaste av all mat
 i gamla dagar ty rågm skulle ju vara till dagligt
 bröd och man hörde därför ofta de gamla säga att de
 var ju gudskelov väl att "ruen" blev välhärjad.

Rågbrödet var ju för övrigt en riktig högtidsdag i gamla
 dagar och alla tjänare glädde sig till den dagen ty utom att man
 lefde mycket godt var det ju också den största mängd
 av höste folk på den dagen för året. År 1910 intalade jag
 till ~~det kaiserliga~~ ^{at Archive} kommission der Kais. Akademie der
~~Wissenschaften~~ ^{Wissenschaften} i Wien
 om gramofonkiva ^{på lyfde mål} om råghöit för och nu (den
 och lydde:

"Nu ~~de~~ de inte nåd o höite nu förr nu jorr ju själv-
 brüderu allt arbejed, ett helt anned va de förr 25 år
 sien förr do skulle jo ruen hugges me le o do
 hadde man jo atte helt gille. Etter att daen ingen
 (föru) ha boded en hel del grvinger o manne
 ti ad te ov ruen. Fälie om marnen so stivde drän-
 ganne o manne sine leor. ^(haddede en föru) ~~manstas~~ stäjtett ett
 lom som skulle varre ti midds soppa. Seien di hadde
 et lavne, som besto ov grovt brö o syltemilk, til
 o pantafloer och ^{bag-} bag etter med milk o brö, so skulle
 di börja o pjetteru. So di kom ud jo rustiked so börjede
 stast drängen o hugges langs ad ena hian in ^{imen} ~~in~~ rustiked
 (man hugges ragen från eller ut) o der etter skulle stast lårn

5/ ~~och~~ ~~med~~ ~~stätt~~ ~~pogum~~ ~~ta~~ ~~opp~~ ~~vär~~ ~~sin~~ ~~nej~~ ~~och~~ ~~brüge~~
 min ~~du~~ ~~andra~~ ~~snodo~~ ~~bän~~ ~~av~~ ~~den~~ ~~viskan~~ ~~hva~~ ~~som~~ ~~les~~ ~~frå~~ ~~ti~~
 bän. ~~Se~~ ~~po~~ ~~ett~~ ~~vist~~ ~~avslut~~ ~~hög~~ ~~del~~ ~~läg~~ ~~er~~ ~~med~~
 sina ~~kvinnor~~ ~~och~~ ~~andra~~ ~~stör~~ ~~appt~~ ~~are~~ ~~frå~~ ~~samma~~ ~~vis~~. ~~De~~
~~bag~~ ~~etter~~ ~~kom~~ ~~fer~~ ~~och~~ ~~pogum~~ ~~for~~ ~~ad~~ ~~dra~~ ~~samma~~ ~~och~~ ~~sätt~~ ~~ilast~~ ~~och~~ ~~stätt~~
~~de~~ ~~ble~~ ~~liss~~ ~~emidde~~ ~~so~~ ~~kom~~ ~~gräb~~ ~~ban~~ ~~me~~ ~~en~~ ~~sej~~ ~~ted~~
 smörmad me poläjd ko eller försmilksost eller om di
 hadde släjtad bi en stor bi' hamnings kage po
 vär mad ~~och~~ di som ville ha en bräunerinstopp so
 hadde osse gräbban bräunerinsflaskan me ti.
 So de sien ble midde so sto komme roppa me
 goe monkabide i po de långa boved i stuan ~~och~~
 sien ~~man~~ ~~do~~ ~~et~~ ~~vild~~ ~~si~~ ~~litt~~ ~~och~~ ~~dröck~~ ~~kaffe~~
 so gick di ud ~~och~~ arbejede igen ti midde ~~stuan~~ ~~so~~
 va boved duked me langesfik ~~och~~ sinapssås ~~och~~ rå-
 skalede pauteflor. so man so fick et egum so va de ~~titt~~
 ti o kagge ti kväll ~~och~~ de hadde fruentimren kaggt en
 mied go milkerisengrundsgröd, me smörhalla o
 södmilk ti åddum o etter all den många ~~och~~ goe ma-
 den ~~och~~ de styvaarbejed so man mied gadt.
 Som synes var det ju också en riktig högtidsdag då man
 "to ruen ore" som de hette för övrikt kallades det också
 att "pfjetta ru" vilket betydde att man hugg den ut från rads
 stycket till rads stycket och ej ut som vid versårhugg.

* pogum
 kom
 aspen=
 nes me
 den st
 dröck
 lejeln
 me to
 thors
 månads
 ödeliti
 og dril=
 ka.

So

M. 10535: 21.

De till råghait voro ju också alla klädda som till
sitt med rentvättade kläder och ^{kvinnorna hade} stora varkra
förkläden samt bindarmar på armarna.

Korn och havre mejades vilket betydde
att man hade en s. k. bôle på lekraft som
lade säden vackert ut i jerna och vacker mo.
Sedan de torkat ett par dagar kommo kvinnorna
med sina ^{"rifor"} (rättsor) för att uppneja och binda vär-
säden. Det sades också att de skulle rulle upp
säden, men man fick väl ike lov att i bakstef-
lig mening rylla upp utan man skulle vackert
uppneja säden med rättsan och ena foten så att
ej neken rullades rundt mer än en gång och den var
stor nog var ~~studen~~ bandad med råghalm band
om det var korn och kort havre annars kunde ju lång
havre vara bra att binda med. Den bundna
värmden uppsattes i lång skyla liksom rågh och vete
till torkning så att nekerare ^{neken} stodo par om par
med korslagde toppar men tälhamman satta så
att de ej skulle falla i kulle för en liten stormpust.

Ärtor och vickor huggs med en smal lisa. Det
sades då på tpe att man skulle hugga ärtor ^{den} "me
pin på en tvingel". Sedan de voro huggna och

7) något torkade vändes de på mo och sedan de
voro åkferdiga kallades de i sträng varav
de laddades på vagnar och in åktes.

Huggningen var ett ganska ansträngande arbete
i de tidor ~~sådan~~^{stort} all såd huggs för hand. För huggaren
var alltid sträng på gårdar och sedan de andra drans
garne i tur och ordning varefter det kom husmännen
och handtvärkerna samt sitt egna fält. För
huggaren skulle alltid vara ett litet stycke före de andra
annars blev den ~~stift~~ ond och sade onde skulle vafte
"vafte" (patta) honom för "fyle" eller de bradde
han bada tyvagoas i "lommen". Dessutom skulle
han ju vara så pass förståndlig att han ^{högg} på rätt
håll eftersom sådan luta de så de ej kom att
arbeta mera än nödigt var och kunde göra arbetet
väl. Då liemännen kommo ut togo alla och
sträksina här i en klingande takt sedan var det
att hugga moen tvärl över sådesstycket
också i en jemu takt utan att vila eller se sig
tillbaka. När det blev kväll skulle också liärne
stryka med strykspåren innan de gingo hem
och detta fick ej lov att glömmas ty annars
var det ej som det borde vara. När det närmade sig mest
slutet skulle det passas på att taga säkaren ett mysligt värus som
säkert var Odins hunder och det hvar skulle några till lunnas omkring

till norrskyttens härt till den skulle också binderna lemnas (i äldre tiderna
 något obemäktigt på slutet.
 8) När all säden var huggen för året tagades hela
 sjöngande (med liorna på axeln så att de pekade rätt upp och in)
 skaran hem på bondgårdarna och stälde sig i krets
 runt ring och ring förtogs ^{berättade de Trunkan Fria Mått} skapen samt ströko
 sina lior då en klingande takt så att hus-
 moderna kom utsprisgades och frågade
 vad som var åfärde. De svarade då att nu
 var all säden huggen och frösade ej nu strax
 en "gibbenacke" så var liorna skarpe och kålen
 skulle snart röcka med.
 Rakt med.

Lilla höte gilled serverades då med det
 samma och bestod av en smärmat med ärt
 och en kaffekopp (från Gylte) eller toddizkas
 (från Mariehalsgården) brännvin samt torsmanads
 öl i den stora drikeskunnan.

Bindningarna av säden fört gick ~~med~~ ut fördes
 av Tönn och husmans kvinnorna allt efter som den
 torkade. Men sedan allt var huggt halp man-
 nen till dermed skara en del drängar utsåg det
 vara under deras värdig het att brida. Efter som
 säden bander På slutet av bindningarna gick

9/ det i karande fäst för att man skulle komma först
från med sin piga och släppa att brida "Stoddärren"
tydligt skulle det gå gäret för. Man eller hon skulle medeligen komma att sitta i året hoppa*
eller sitta naken för året. En del vetenskapsmän
* afven
skak-
larne,
-kom-
ma att
få ett
äkta
barn.
skriver "Stöclaren" och översätter den samma med
starkare, men det är alldeles fel ty det var i stället
den som skulle äras och hava hedersplatsen och
kallades ej "Stöclaren" utan "Stoddarren" och var
säkert ursprungligen en gammal hednisk gudekätt
som betydde välsignelsen av gräddan den
gudom som skulle välsigna årets gräddan. Jag har en
gång hört att den kallades var "moer" och möjligtvis att det ursprungligen betydde fröje
och den moer som skulle geva omring det och välsigna.
Och det senare man blivit något rädd för att
brida den samma har mycket säkert blivit in-
plantat med kristendommen liksom afky från
ätandet av hätt kött. Sedan stod det väl
var bandet första bandet om sitta naken eller
den s. k. "Stoddärren" hulpo alla till med
någe till att göra brida var ist band om den samma
och den skulle minst hava tre band och i äldre tider
än i levandets tid personers tid har den liksom alltid i gamla
formad i form av en murrika med armar, fötter
bäl och huvud. Vid sammandragningen skulle
den rida ovanpå tättet eller traven eller hoven
och vid rikorjely höll den upprätt i lattet
samt upprättes på hanna bjelken i logan.

16/ Vid häfte gillet skulle den sättas i högrätt
eller förbordsbänken och bredvid satt den som för
året bandet den samma. Denna brudare skulle
ovillkorlig vara den första som hade rättighet
att taga av "häftegillesgräden". Man kan härav
se det. staddgärnens höghet ty det var ju hennes
(hennes) ställföreträdare som hade första rätten i gräden
eller gummigheten och ärviggen. Den skulle den
in på högrätt ^{sade de gamle} julavtoning samt lidgässen och
konsern have av dess kärnor och strå av
den samma skulle bridas om djur och frukter.

och eftersom sådant bands samman drag den till
av husbonden och unga gossar eller flickor

hova (och upptalles i "trava" (= kopa) med tjugo

med betän vid varje sida vilket också kallades ett lott. Dessa
stads i längtyklar från iader till norr och de gamla
voro mycket nog att de stads i rak linje. Hall
ej husbonden hade tillfälle att samman draga efterhands
draga alla brudarna utan vidare samman iader utåt
kvällen ty det gick ej an att låta guds gåvor
ligga och förspillas. Efter så sent arbete som utan något

knot utlödes var och en extra god förpläning
i bland annat de också vid så sent högt arbete på spöke de S. K. tidan 96 om dock
och "vrasen" (= lottad) samlas i hop vid varje hov. I stora tidor mäst
dette utlöses för hand senare med häftegräver av olika förhållande typer.

11 / härnäst af baroträsedan järnräpser nu mera äker men på den
 döma påfäst.
 Nu var sådant kommit så långt men det återstod
 de i äldre tid en sak som nu levande ej kan göra sig
 en föreställning om, men de gamla kunde ontala det.
 Præsten skulle ju have sin tionde av allt och så
 måtte det ju skickas bud efter honom att komma och
 räkna ty innan dess disponerade ej bonden sin egen
 säd och vågade ej åka in något. Innan den girrige
 skälseörjären kom - en präst som var human kunde
 ju skicka mündring att räkna och så gick det ju fort - armars
 kunde flere vackra dagar förge, men som girrigt helst
 ville han afsluta räkna. Han räknade då till tio och
 drog en nek avlat av hoven för varjehatal.
 Dessa skulle nu försköras till prästgården, men var det
 blivit kivaraktigt lessades dessa med klappar utåt
 de S. K. och roten in och ut på S. K. genom källor
 vilka skakade mycket och till en del släpades även på
 vägnar eller och mot vägränder så att den mätta
 kornen var avfallna då de kommo fram. Den tionde
 skulle lemnas till kyrkan behandlad med mera hedligt och afslutades i kyrkosalen.
 De i min Seelen. Då præsten fått sin beskärde del gick i ak-
 tivityt
 nerad
 best.
 om
 till
 färd
 i den
 me.
 nigniffjande fläng hela dagen och långt utåt natten
 och allt var inhostat så vider vädret fortfor att
 vara genligt.

2/ Stäckläggningen var ju mera omständlig än att
lägga den i galvet. I galvet skulle man ju lägga alla
rotändar^{na} mot väggarna så att ej massen så lätt
kommo åt att äta kärnan ty sådun työk ju att id efter
åt från väggarna. Under tiden man avläsade
sådun hade ingen lov att prata eller skratta så
så kunde man vare förvisso säker att Lokatten
(ett mycket värmt) skyddade sådun för att uppråtes
av mättern. Lokatten var ju iakttagligen också en gam-
mal & hedrisk gud domlighet och hade ej alls med
någon eller, tomtur eller husreät att beställa. Man
fick arbeta av i ungdomen se Lokatten. blev man
ofta i ungdomen visad av de s. k. "pung torke mannen"
på så vis att de lade plögeln med dess hilla
bak om huvudet och klände med ^{honor och slavarin} ~~honor~~ och
"slavar" om öronen så att de ~~gjungo~~ ^{gjungo} i yttre
sta ändan. Samtidigt frågades om man såg Lokatten
till vilket man med det samma svarade på an-
nars håll de ju på att kramma med pfl plögeln
kramma sönder huvudet. De visade också en
hårans i hönas uppgj ladingalvet på så vis att
de togo en hand som vart öra och lyfte en upp
i vädret så man skulle kunna se den i sådun galvet.

Pölogars ena hörn lades ett sned, om det ej ficks plats i gaffret, det kallades "vi blir trum-
 St ~~h~~ ^{ne} ti o ^{te} ~~te~~ en lög og poloen".

Stærk laggingur var mæra ómstæðing til dætur þallu

ju säcker läggs så att den var skyddad för ~~våta~~ ^{våta} ~~våta~~ ^{hela}

under hela
sommar och efterhåsten och vinterns underbörd. Det

fonta man ska ha att taga reda på var hur många frak

trava sål det ikke fanns som skulle ligga i staden ty du var stark.

läggare raknade ^{stall} så att hvar manns steg skulle vara på

varje håll. När detta var gjort lades det i stekpallål

av gammal kalmar. Har börjades nu på mitta att sätta

så och nekarna och sedan lagades det ut till ytterkanterna

med med väl fylld i mitta tygungas flät stasken
som skulle få plats i stasken

utaf. Om första tredjedelen av sächstravarna hade

lades med s. k. rotur uppåt vän det vill säga att den s. k.

Skärfarna som uppstått i nekursrat. Snedhet som uppstått
+ indrader utårken i omfångel så att det blev en buk på den

och grundar utvidgades marken i omfånget så att den blev en mark på 1000
i hektar och skulle peka uppåt. De betydelsen

var i staden skulle den fylles väl invändigt ~~to~~ även

med nekter ~~ty~~ förut hade det varit ~~svart~~ blott med

"Vrasen" (det låsa samman råvade.) för nu skulle ytter-

nekarna användes med ett snedstreck nedåt till höger och de

helt starkt samman dragne allt mere till den var de
l'air dans le air

"spiss" att ~~uppe~~ ytter nekarna stoppar sågo i Rons de som
 D. 8. bärne namns spulle

var färdig att rygga. Sedan nekarna varit i skogen
och i ån och i den lilla bäcken i minnen laget ligger

den jemt vare väl fylld och man har tappat
ett stort jemt efter efterlävets band ej vare

med sin rörelse och ställning
 sig längre eller kortare ut så kunde man vara säker på

14/ Det ej ringa vatten i stacken ty de finga alla
 yttar marker en ståtande ställning med rataändan. För
 att skydda ärtor, vickor och klovörtackor för vatten
 brukade man att lägga råghalm runnet om i stackens vert-
 anta annat luv eller också efteråt täcka dem samma med
 råghalm. När så stacken var färdig byggd skulle
 den ju höggas med lisa på det nedersta som var
 lagd över sig och rivas på det översta samt ryggas
 med halm och der över lades vackert ^{ra} långa ^{väl} snodda
 halmband med i stackens sidor hängande piteryppteträ.
 Ja så prydd och vacker såg en sädesstack ut i gam-
 la dagar i stället för våra nuvarande vryggade och
 oformliga stackar som blott har några dagars väntetid på
^{under ett ikerpt vord} att flapa genom ett bröstvärk som censurerar det och skiljer
 (Såd agnar och halm) på var sitt håll. Ett så en stack i gamla
 dagar så en stack så fin och vacker förbrades ju mycket
 arbete. Strax begagnade man ju en vanlig
 tre alnar järnstjupa att sticka säden från vagnen
 i stacken, men efter som den var i höjden
 måste först mellomstjupan med fem alnars stake
 och till sist midastjupan som var ju till
 åtta alnar lång begagnas och detta var ett ganska
 stoft arbete ty i de tidor begagnades det aldrig staken
 att sticka säden på.

M.10535:30.

Marken & mejed, og høed & høitel,
 Sæen & i laderna, og høed står i stak,
 og fruktn ska plockes, og træd ska ryktes,
 og nu ager soen hemad i aldra sile lass.
 Riv marken so lett!
 Riv den g'forn tæst,
 Fylla og fattis ska osse verre mätta.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Choplackor komas tid var nu inne och dagen
efter började alla husmans kvinnor att placka ax
på de ställen de varit och hästat. De gjorde
ej som under krigstiden stadsborna for
ut på vägar egode tyckte och snattade plo-
cke så till Rappesväg. De gamla husmans
kvinnorna plackade axen för att beagva kärnan
till bröd, gröt och tväfsoder.

"Hästgillet" var ju ~~allt~~ det som väntades
efter det ansträngande höstarbetet. För att för-
tygna hästgillet skulle man have varit och hul-
pet till med höstarbetet minst två dagar utom
råghösten. Till hästgillet skulle rummet
i gamla dagar klädas med på väggarna med
allmarkens gröda både såd och utav alla slags
såd, klover, gräs, potatis, röror ^(grönaker) m. m. samt
allt höstverktyg såsom liar, ^{tyr} tjura, räfsa o. s.
v. och som ovan nämnt skulle också staddarna
in på hägnatet. Ett det varit brukligt att kläda
på detta vis har ännu tvänne levande personer sitt
i sin ungdom ~~det sa och var för sig berättat~~

7/ lika. Det en stället var som berättats av B.
 i Forn Ahlström
 Holmberg var å Gylbgård och det andra som
 berättas av fers gamle soldat Dahlström var
 å Mariëholmsgård där det var klädd i vagus
 porten och måltiden afslutades. Det förtä-
 de frugo derstädes var en stor sigtad smörmat
 med överlagd med ost och med en apptitäre.
 Senare på eftermiddagen fick serveras lätta
 fisk, senapssallad och potatis samt efteråt "födder-
 gröt". Efter måltiden inläs det hemlagad
 "frungs" i stora balar varav de uppte med
 S. R. förtäskeder i sina koppur. Under tiden
 fortgick
 var det naturligt vis dansen efter de gam-
 la byaspelarnas fejar och klänningar.
 En del spelade kort, knack och talismanentaler, ka-
 ring, m.m. Utåt natten frugo alla återigen en stor smörmat
 med ost eller färsk korv "ryllepyttse" (färikorv)
 pålägg. Håite-folkens småbarn blevo lika för-
 plagade. och det blevo de även under häte de-
 gerne vilket ej med räknades vid uppgörelsen
 ty det antogs som regel att de skulle hava med
~~stort~~ så snart häite folket ätit. Häitegillematte
 var sådan på alla gårdar å orten, men å de mindre frugos

18/ackra kaffe och kakor, vilket jag ej
glömte att fråga samt torsdags öst och brännvin
och fingo de ej pungs bjöds det i stället gammaldags
römtoddi.

"Middagen". Håstegillens eftermiddag voro tjenerne
fria för arbetet och på eftermiddagen eller kvällen
sedan det ätets händes det ibland att de blevo pågade
att gå till rätt marken för att plocka nättor, men
de kunde ibland bli tråkigt nog som det en gång blev
för min morfarstjerner de sid 93 i S. K. ^{för det} de
de komma för de huvudläsaremannen.

Patater och rotfruktarne upptogs för det mesta
efter "håstegill". Deras bästa upptagning
tid var i nedanligt ty de blevo de hållbarast.
De förvarades liksom i nuvarande tid dels i källare
dels i högar i det fria.

79/

Skonde maskinvar

De de forste Skonde maskinvarna
begjæde att komma ut på land ~~begjæ~~
här på orten trodde ju knappast falken att
de skulle bli till något ^{stätt av} sådant bygg.
Jag frågade en dräng på 1880 talet hur
den gick då de pröfvade den på gården
der han var. Han svarade att den
"borre ~~bassade~~", vrasade samman i bunka utan att
^{använda sig af}
Samma för hållande var det när Per
Hansson i Furu Åhltad köpte den forste
slättmaskinen i Furu Åhltad. år 1887
Skom. Anders Larsson, som var här på hantverke
gjorde då mycket mer där af.

Så den forste hjälpbriidaren pröfvades
på ett lantbruksmöte i Trilleborg ~~1887~~ 1889
väckte det ju en mycket stor förundran
om folk skulle kunna vara så dymma
och tro att det gick att hugga och brida
sådan med det samma ~~med~~ ^{der} sinna legat
och torpat. Anders Larsson uttalade en
hösteden 1889 att en i Klörup som köpt en
sådan maskin annant gamm för 16 kr. om
dagen och ^{sådan} måtte han skära upp all
sådan.

Här det än gick så dröjde det ej länge förr
än var indel bonde skaffade sig hjälpafläp-
pare, men de blevo alla husman resande
och så de att de skulle samla nåt och gå ut
och så den tiden ty de frige annat ~~allt~~ ^{allt} i g.
Det dröjde litet väl ej länge förr än ingen
indel arbetare hustru ville gå och brida sådant de var
det till för fins. Bordena måste således köpa hjälpbriidare o

20

Årets sådes priser förutses.

Den 28 September eller "Michels afton"
som den dagen kallades var en riktigt bemyn-
kande dag för lausmännan ty den dagen
kunde man få reda på sådes priserna un-
der ett dygn. Det skulle naturligt
gäfnas nogt akt på hur skarp
vädrut blåsar vid dagens olika
tider. * Bedröfde det ringa på morgonen
och skarpere uppgående och bortåt
eftermiddag men lugnade sig
mot kvällen så både bönderna
giva sig för brästströde att sälja sin
säd ty den kom att stiga gänt och
samt ändert till slutet af året då den
äter började att falla i pris.
De både därför såg den innan slutet
av ^{vintern} året. Blöfde det dermedt skarpt
på morgonen och lugnade på efter-
middagen så började ju vara bratt
med att sälja sin säd.
Samma dag var det också tid att köpa
äpplen och kålsväcker m.m.
Samma dag slutade ju också tillermidde
och prydnaderna började att ritta upp och er-
beta på kvällen.

* En nabo
som dag 1841
hade för noga
alm och antick
ringar från
1830 talat till
mitten av 1870-
talet och för
varje Michels
afton antick
något väderst.
ut

21/

Kunna se om årets gröda ger något i skåppan

Om på kvällen de 4. R.

"Brökonrarna" ~~är~~ (små runda svamparsom växer i råg-vete-stubb och
i potatisland i vilka det somliga är

blott en ett frö i varje. Andra

är deremot en de fulla af

små ^{afhänga} runda brödbakande frö. något

större än ett rapskorn. (Korjarna

hafva detta utseende $\frac{1}{2}$ storlek)är de fullmätta och ^{man} grödan att

ränta bra i skåppan, men är

de tomma eller bara ett frö i var-

je blir det skrott med kärnan.

72

En Hallantering hade varit nära
i Skåne och pöngtorkid. Så
han skulle gå hem igen hade
han stulet en hatt. Han
marke där knappa sinaleysen
Som han nu satt der sade
hans kamrat.

"Le a Klar skris manne"

Som Hallingem var något daff

Svarað hann

gerade kann
"Kommune der in man'sra' Spane"
Stempel

"Vejde a ~~Klar~~ ^{Stjärnklar} natt"

"Frågar han etter sin blatt."
 "en riktig tante, vill han ha sin
 a ti a skit."

"Kumar has hit."

"Kommer han vel:
 Hem op og sprang ~~med~~ det værste

kan kumle uttar att a med

byronna hånzande ner om
skolled. Han hade svulstiga
ansiktet när han

såd eller blåfrön och
 Se det in åktur ~~den~~ ena lät en
 annan taga tjufven med sådes nekter
 eller lät såd skulle ~~han~~ den den
 i håll säkert bette ett half
 staf brännin då det blev
 kotte gille.

Vårt följe här på sten
 var på 1870-80 talen.
 Efterträde, råg, korn,
 blåfrön (ett år sällan 2 år)
 korn, blansad och rits
 hafre.

Med käft utsäde börjades på 1890
 talet ^{af en och annan} ~~derfor~~ hqthet det mellan
 bekanta eller släkt. De som bodde
 i nädro delar af Håruddts mulljord
 med de i norra delar bodde på
 lerpjord ty de sade att det var bra.

VII

Ledonen.

En stor omsorg lades vid att "le-
donen" skulle vara god bra i synner-
het utaf dem som ej hade så stora
kraftskrafter, men likväl skulle delta-
ga i sådets huggning på härtarne
t. ex. hantvärkarna vilkas må-
ste göra härtedagsvärken för patetis
jord och härt skjutna till hem förs-
lång af ellebrand, sand o. d. Anders
Larsson i Fin Åhlstad som var en
mycket god besörjare och hade
vad man kallade ett lutt "hånelaf"
omtalade för mig hur en god
"leden" skulle vara fabrikerad.
Först och främst borde den vara
gjord till den personen som skulle
begravnad den samma ty det mått
skulle öfverens stämma med
förrens kropp storlek. Så t. ex.
Skulle skapten ha en mått perso-
nen i fråga vara mått. Mellan

2/

bärga lekknappane skulle
 det vara samma bredd som
 personen var axelbred annars
 blef han trött i armarna. Så leän
 var på sitt så skulle man sätta
 skaflet på ^{höften} och ^{da man då satte} ~~med höften~~
~~händerna~~ ~~armarna~~ ^{sätta} lians rygg un-
 der högra armens armhåla så skulle
 man kunna taga fatt och hålla
 om nedrsta (högra) lekknappen.
 Skaflet fick ej vare sig vara
 längre eller kortare ty då
 fick den byggande arbeta onö-
 digt. Så man så tog såle vida-
 re A. L., lian i händerna så skulle
 lian mera vid sin balans då
 den lättast hölls mera pek uppåt
 än nedåt "med nosse". Den fick
 ej vare sig "drappa me nosse"
 eller preje höll i skyarne"

(= Muddan)

3/

Drappe (hänge nerifrån) så gick lian
i jorden och blef slöt och pekade
den uppåt från mysket gick den upp
över sålden så att han kunde
lämnade kvar viltet de
vana huggarne sade "ad han vill
gå lunt om benen därför lönar
han de venorna" så de så gick
åter i sina moar (ihår) - ty var och
en skulle gå åter i sin mo - fick
en ny brytare alltid höra om man
de ord med tillägg "ta de ve-
norna" (således tyskt ord). ~~Sp~~

Själfnas beskickat skulle vara
svängd på ett visst sätt så att det
föll rätt till och något framåt
höj. Det gjordes för det mesta
af arke träid, ty då kunde det
vara rätt så klent och lätt man
högret stöpt ty det fick ej alls
nicka ty då blef det onödigt ar-

4

hets kraft som skulle missbr-
 kas. Le knaggarna gjordes
 hälvt utaf äpple och pärmträd.
 Ty dessa trädslag voro ju både
 hälsda, och likväl hornnykta
 att hålla på distutan antagande
 utaf handgripringens en väcker
 och glatt potypolitisk. I äldre
 tid formades det yttre på knaggarna
 rätt så resullt meningen i form
 af en penis med bant allm i högsta
 öfning. Jag har som ang sett i
 dräng hafva sådana det var 1875
 Han tyckte far och far hade då
 "hoitelar" (betyder att bönderna
 vid vissa arbeten "lade lar" och arbetade
 för varandra vilket ej betalades med
 annat än återgången i arbete). Dessa
 dräng, hette Nils som kallades ~~Att~~
 "Nils Ridsamptad" skulle så en
 mycket vacker hoitelar.

5/ hjälpa morsars drängar att
krygga korn. Han visade ju
med sina lekragga att han hade
högst möjliga kraften och ~~stora~~
spänningen i kroppen. (bevisade
det även på annat sätt ty han tog
starkt tag i knäet som han fram-
dant var i. Så ~~håret~~ så han ut som
vilja blif mor och en ung gräble på
arke midlarmen så att han fick misfall
men i grunden kunde göra i de dagar
mot en sådan elak ^{barbar} i.) För att
göra var att morsars drängar kläd-
de han sig denna vackra krag som
säljes på köpstad (Sade mor) i vinter
kläder och vinter öfver rock till ett
narr för alla värfarande som
kommo ut Malmo Ystad lands
väg i Lilla Skutumpah sträcka min
närhet, väg. Han gick så klädd
hela dagen med öfverrocken på
med de andra drängarna gå på
i bara spjätte ärmarna.

6/ Som sagt var det ju nog närm
sitt skild betydelse med den
sorten af lekna gga som jag också
hört af gamla att de hade. Andra
furstarna hade deremot lekna gger-
nar i form af i yttersta ändan
af ett stutehorn. Men det kan
ju nog hafva haft samma betydelse
de ty ett gammalt ordsläp som
sades när en äldre man gifte sig
med en ^{flere år} yngre kvinna och det
talades derom brukade kvinnorna
svara "A si inte so de äste
studane har de stufvite hornen".
För hade ett vackert beskaft
med sig från sin linge de
han flytte till Ben Almta och
det var här lärt efter hans död
men nu vet jag ej var det
är möjligt jag skänkte det till Adnards

71

^{det kommit bort på}
 museum eller också ^{annat vis} ~~färdiga~~
 Leknaggarne voro som vanliga
 "studehorn" i spetsarna. Men
 leknaggarne skulle också hafva
 en viss form der man skulle hållo
 så att man ej fick blåsa i hån-
 derna. Under till skulle de derifrån
 ej vara runda utan liksom en
 nyfick ryggsäck i kanten vid
 skapet skulle de vara så pass ut-
 strämda så att de ej bröt på hån-
 derna ty då fick man "hugga bun-
 der i näfvarne liksom trätkobunden
 av opassliga trätränko". Vid leknaggar-
 framrida påspikades ett par lår
 var i strygspänn stäcks. När
~~det~~ nu lår skulle påsättas så skulle
 de vara väl afmålad så att den ej
 vare sig stod över eller under
 sig ty lårspits skulle vara pre-
 cis lika med lårns egg invid le-
 lared" (vid skapet) annars var
 (som pruppsacks ematen dörr & d.)

S/

det ej gällt att bygga med
den samma. Lådan fastades med en s. k.
lerring och på laddis fast med trä på laddis dachs i
blått med en sprufa lerringen på skvad på en gammal
dags. Nu var allt färdigt till att bygga
ser-
stället
som
låg
vid
skälet
plåstern, på, råg och artor, men
vid born och hafre byggnaden som
kallades att "meja skulle det också
vara en s. k. "båle" på lerringen
vara vid lerring. Bålen gjordes af
en rak och två låga pilträns horn
med en tvärlång ut af boken och på-
fastades med en s. k. bålekruf utan
att tvärlång gick ut i lerringen med en
tapp och i andra änden uppenbar li-
bragen var det en liten mörna som
gick genom bålen raka horn och sprun
an rullas det en träbit.

I trykspännum sandades flera gånger
an lerring med fin krossa s. k. flis
Som smör på trykspännum beagnades
dels en ny kakt ^{ny} potatis, smör eller
för den som ej var så mager i senare
tid sedan det blif s. k. patent till
vax smörja sådan. I trykspännum
skaffat var alltid vackert svarvad och
hållna spännum om den skulle vara

10

Från Alstads skall det näpna
femmit. ååpner träffade li medon
men de vor alla för sin tillrä
gag har allidig ägt någon sådun men
likväl fått präfra in sådun "om gids
som om de va i smör ~~og~~ gräit" som
ordtåpnet lydde om en gud lie.

* och ett
annat
märke,
+ hugg
elstyg
På 1880 talet var det mest A. K. Göngeleim
här på orten och ett märke med G. P. S.
som kallades "Jens Persellor" ansågs
vara några af de bästa. När man skulle
böpa in en ny lie & approverades de
gründligt innan man bestämde sig
för en. Jag minns väl skildt att jag
och en annan poj var ute vid jernban-
tiken i Alstadsder vi präfrade många
och lyckades få esctia prima. De
begagnades och voro upprättade och
undom kartade för många år sedan
så i för tijn ^{zick} den inde lie. som nu
var i bruk ^{stuck} jag iakte upp en gemmal
kasterall från tie haggningstiden
Man trodde inte att det kunde
vara sådun skitnad på lion

11

syn man till sin förväning lunn
det vara på en nutida fabriks
lia och en Gvänge lie från 1880 talet.

Man kunde inte att man lugg med den
gamla ty den bet om ordtäpnet sådes.
Jag har en färligt denna gamla för min
egen räkning så långa jag kommer att
taga lie i hand om den kan hålla.

Att pröfva en ~~gäst~~ ^{gäst} ~~trick~~ ^{trick} till
för att se om en lina blir bra gilla
till på färfärdle vis: Man tog
och hängde lina med lätet på högra
händens pekfinger och så lät man
lina slå emot ett fast trästycke. Den
en stork ungefär ett tum ovan om brö-
den vil lina's spets. Så snart detta
var gjort läfte man ^{med lina} fingerklapp
till mat för att lina lina's blaug.

Borrade ~~den~~ han nu väldigt skarpt
och grap var den för hård och håll
ej "bidded" ty då blev det små hark i
äggan då man lugg. Borrade det
deremot skrälligt så var det dolda bråk
som vid slitsmen som fram i äggan.
Man sving det med en mjukt och ~~jön~~
blar ton så kunde man vara säker om att gyllt
val som man blev belåten

1/2

När man började att slå gräs
skulle man så fort man kom ut på
ängar, förtä gångror liksom blåsa i
livets ägg (Gräslärning var ju i äldre
tid antas förtä huggning ty så lams det
ju inte blåsom) så skar man sig ej
af lian under det året. ~~Den tiden~~

innan man började att hugga skulle
man varjeda dag stryka lian. Ändock
han var upslipad — tre dagar med strykt-
spän. Lika dant skulle det inte om
brädder innan man gick hem från
huggit. Skall man på 1880 talet urakt
lät detta blefvo de äldre arga. Vid
stryknigen fick man ej sätta li
skaptets ände på ena skoran utan
den skulle stötta mot jorden. Jag vet
ej om det var något annat än man skulle
stå och skära sig om skallet slant af skoran
eller det var något annat i det, vid
stryknigen skulle det vara en vacker
och fin klantz anvar blef man i ryg-
den utskald af de gamla.

Kortallen

Ojästallen, "Laen" eller Kortallan.

Vorog

~~Utmär~~ gamla dagar ej så pryddiga och
fina som de numera äro på många ställen.
Uthuset voro ju låga enast ^{uplyrda} nuvarande (och
hade ju dessutom klimgäddor vilka voro
betydligt tunnare än de murade samt på
samma gång kallare än vintarnas dessutom
vor ju loftet eller den s. k. ^{hi} "gällan" av
i bästa fall av flatade piterisflazar eller
ockra av s. k. ^{hi} "gällabullinger" (piterträdsrefter).
Hade g' husen varit så låga skulle ju ej krea-
turen kunnat hålla värmen om under kalla
vintrar. Fönsterna voro små och dörrarne
s. k. halvdörrar av vilka den övre alltid
stod äppn vid varmt väder. Detta hade
ju den fördelen att det då var riktigt ljust
samt dessutom frisk och god lukt ty allt
kvarhet gick ju ut dels utåt dörrer och
dels uppgenom det öfsta loftet. Gamla

- 2/a/ Tider "laor" voro ju således alltid friska
och svala och g' såsom naturligt varma,
fuktiga och kräva ~~värme~~. Gamlatidens krea-
tur voro ju också friska som en "nyddedärna"
samt ~~högst sällan sjuka.~~
och g' Dessutom slappas de ju ~~dagligen~~ under
2/b/ hela vintern två gånger dagligen ut till
vatten. De voro dervid så vana att
när man så hade fodret och öppnade
dörren och kallade "Kobbis, Kobbis,
Kobbis" gingo de utan något besvär till
ver sin plats för att låta binda sig i sin
som voro av balkade med en snedstannnerre mitt i två och två
bas. I varje bas voro det bundna tvänne kor
(med och en fodret krubba av bräder ~~med~~ mitt för.)
en vid varje sida. B. "Bingsten" voro förfar-
ligast av pileträdsklättrarna och kallades "klammor".
"Gredning" gick för det mesta från gårdsdörren
mot "fehave" där in genom vilken man de
tidigt varje morgon "moxede" ut spidning. På
mindre gårdar stades ofta hästar och kor
i en ~~stall~~ ~~stall~~ "la" där de så hade bakändarna
mot varandra med gredning mellan
sig. Stalls hästar för sig själva kallades

3/ Det "stalled" som Till hütarne voro det ju
alltid riktigt "stallrum" eller spiltor med
uppsatt krabba och höhack av träspjällar.
I fall det fanns krabbitare skulle de hava
krabban på backen liksom korna.

I kostallet var det ju alltid någon kätte för
kalvar. Faren deremot hades för det
måta på särskild plats vilket skulle vara
helt annars anfallullen. De fodrades i en
lång spalkaik som kallades "gämma".

Vinner ~~var~~ ~~st~~ aldrig i vare sig
kätte eller kostallet undantagandes om det
någon gång hände att en sugge förgade
under smältkalla vintern så de för varmens
skull intogs ~~blev~~. De s. R. utgångs vinner
hade ju sin bostad i ett uter i en hövne av
fåhårigt byggd av stora grästenas
byggd vinnerhus se fot. sid 548 i S. R.
De ringa för öfrigt i hela gårdstaden och upp-
snappade varje åltert som händelse vis kom
dit. Men det om vintern var riktigt kallt bodade
de sig dyrt ner i den varma gårdstaden der de tycktes
me riktigt väl av gårdstaden.